

NEVELJÜNK SIKERES GYERMEKET!

Logopédiáról óvodapedagógusnak

Módszertani segédlet az óvodai integrációhoz

Szerkesztette: Horváth Sándor

*Pécsi Éltes EGYMI Utazó Gyógypedagógusi Hálózat
2018.*

Tartalom

Bevezető	4
1. A logopédia	4
1.1 Ki a logopédus?	4
1.2 A logopédus tevékenysége	4
1.3 A logopédiai ellátás	5
2. A logopédia helye az SNI rendszerében	5
2. A logopédiai kompetenciakörébe tartozó kórképek	6
2.1 Specifikus beszéd- és nyelvfejlődési zavarok	6
2.2 Megkésett beszédfejlődés	6
2.3. Fejlődési diszfázia	6
2.4 Specifikus nyelvi zavar (SLI)	7
3. A pöszeség (Dyslalia).....	7
3.1 A pöszeség tünetei	7
3.2 A pöszeség kiterjedtsége	7
3.3 A pöszeség tünetek szerint	7
3.4 Organikus pöszeség	7
4. Orrhangzós beszéd (rinolália, rinofónia).....	8
5. Hadarás	8
5.1 A hadarás jellemzői	8
6. Dadogás	8
7. Hangképzési zavarok (diszfónia)	8
8. Említés szintjén a zavarokról	8
9. Afázia	9
10. Logopédus az óvodában - iskolában	9
11. A beszédészlelés és beszédmegértés	9
11.1 Differenciáló képesség	10
12. Artikuláció.....	10
13. Az állandó zaj hatása.....	10
14. A gyermeki fejlődés feltétele	10
15. Iskolakezdés	10
15.1 Elsietett iskolakezdés.....	11

15.2 Az iskolaérettség.....	11
15.3 Az iskolaéretlenség megfigyelhető tünetei.....	11
15.4 Anyanyelvi fejlettségi szint elmaradásai	11
15.5 Anyanyelvi megsegítésre szorul!.....	11
16. Hol és miben kell segítenünk?	12
Irodalom	14
Feladatgyűjtemények, logopédiai segédanyagok	14

Bevezető

Ezen logopédiai módszertani füzettel segíteni szeretnénk a gyakorló pedagógusoknak, hogy kellő információt kapjanak a logopédiáról, és hogy megismerjék a gyakorlati logopédiai tevékenységet. A beszélt és írott nyelv nemcsak a világban való eligazodást, a társas kapcsolatok kialakítását, fenntartását biztosítja, hanem a gondolkodás milyenségét is jelentősen befolyásolja. Megállapítható, hogy aki jól beszél, jól kommunikál, jobban és gyorsabban boldogul, mint beszédhibás társai.

Munkánk célja: a beszédben bármilyen okból és bármilyen mértékben akadályozott gyermeket, felnőttet lehetőségeinek határáig kell segítenünk, hogy a lehető legteljesebb mértékben megélhessék a „meghallgatottság” élményét és alakíthassák környezetüket. E rövidke dolgozatban információt, segítséget kap, hogy mindennapjaiban és munkájában segíthesse a problémával küzdő gyermeket. E segítségnyújtásban egy dologra azonban figyelnie kell: A professzionális tudás ezen a területen a logopédus-szakember birtokában van.

1. A logopédia

A logopédia a szűkebb értelemben vett gyógypedagógia kommunikációs zavarokkal foglalkozó ága. A kommunikációs zavaroknak két típusát különböztetik meg: az elsődleges, mely kóros hatás következtében alakul ki, a beszéd különböző rendellenességeiben nyilvánul meg. A másodlagos típus különböző fogyatékoságok következtében kialakuló beszédrendellenességeket jelent (Vassné, 2001).

1.1 Ki a logopédus?

A logopédus gyógypedagógus, aki a beszédben akadályozott gyermekek és felnőttek ellátására képesített. Tevékenységének része az egyes logopédiai kórformák vizsgálata, azok típusától, súlyosságától, halmozottságától függően, a társtudományok szakembereinek bevonásával a megelőzés, a korai fejlesztés, illetve a kezelés és az utógondozás (Vassné, 2001).

1.2 A logopédus tevékenysége

„A logopédiai tevékenység végső célja a szerzett és/vagy a fejlődés során nyilvánvalóvá váló hangképzési, beszéd- és nyelvi zavarok elsődleges, másodlagos, harmadlagos prevenciója, a diagnózis felállítása (státuszdiagnózis, differenciáldiagnózis, fejlesztődiagnózis), a terápia végigvitele a végső kommunikációs cél – a beszélt és írott nyelv „akadálymentes” használata – érdekében (Fehérné, 2013)”.

1.3 A logopédiai ellátás

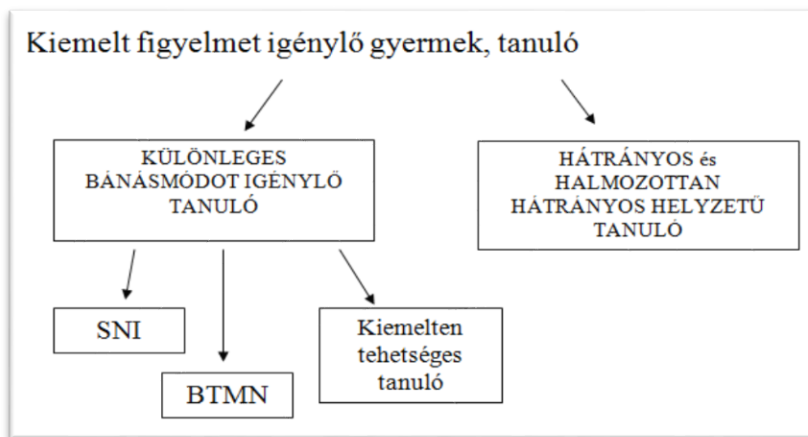
A 15/2013 (II. 26.) EMMI rendelet szerint a logopédiai ellátás feladata a beszédindítás, a hang-beszéd- és nyelvfejlődési elmaradás, a beszédhibák és a nyelvi-kommunikációs zavarok javítása, a diszlexia, a diszortográfia, a diszgráfia, a diszkalkulia kialakulásának megelőzése a beszédtechnikai és tartalmi fejlesztését szolgáló logopédiai terápiás foglalkozáson. Az SNI-s tanulók ellátása az utazó gyógypedagógus hálózat keretében történik.

2. A logopédia helye az SNI rendszerében

A nemzeti köznevelési törvényben meghatározottak szerint: Nkt. 4.§13.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló
- aa) sajátos nevelési igényű – SNI – gyermek, tanuló
- ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló
- ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló
- b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló

Nkt. 4.§25. **Sajátos nevelési igényű** gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján

1. mozgásszervi,
2. érzékszervi (látási, hallási),
3. értelmi,
4. beszéd fogyatékos,
5. több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos,
6. autizmus spektrum zavarral,

7. egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral) küzd: pl. [diszlexia](#), [diszgráfia](#), [diszkalkulia](#), [mutizmus](#), kóros [hyperkinetikus](#) vagy kóros aktivitászavar (hiperaktivitás)

2. A logopédiai kompetenciakörébe tartozó kórképek

- Beszédfejlődési elmaradások
- Artikulációs zavarok
- Parciális teljesítményzavarok
- Beszédritmus zavarok
- Centrális zavarok
- Hangképzési zavarok

2.1 *Specifikus beszéd- és nyelvfejlődési zavarok*

Azokat az atipikus beszéd- és nyelvfejlődési elmaradásokat jelenti, amelyek:

- átlagos intelligencia,
- ép hallás és
- ép beszédszervek,
- optimális beszédkörnyezet ellenére sem alakul ki.

2.2 *Megkésett beszédfejlődés*

A beszéd és a nyelv fejlődése még hároméves kor körül sem indul meg, a központi idegrendszer és a hallás épsége ellenére. Hátterében az idegrendszer érésének késése, negatív környezeti hatások állhatnak. Az elmaradás nem minőségi, csak mennyiségi!

2.3 *Fejlődési diszfázia*

A nyelvfejlődés zavarának súlyos formája, a beszéd és nyelv értésének, létrehozásának, feldolgozásának nem csak mennyiségi, időbeli zavarai is.

A tipikus nyelvfejlődéstől eltér minőségileg és strukturálisan is, nyelvi és kognitív zavar.

2.4 Specifikus nyelvi zavar (SLI)

A nyelvi fejlődés elmaradása.

Tünetei a nyelvtani fejlődésben mutatkoznak anélkül, hogy ezt a deficitet neurológiai, szenzoros, kognitív vagy társas-érzelmi problémák magyaráznák.

F80 Specifikus beszéd-nyelvrejlődési zavarok.

„Zavarok, melyekben a nyelvelsajátítás normál folyamatai már a korai életszakaszban jelentkeznek.”

3. A pöszeség (Dyslalia)

A leggyakrabban előforduló beszédhiba.

3.1 A pöszeség tünetei

- a hangok kihagyása, helyettesítése, torzítása.
- leggyakrabban a sziszegő (sz, z, c)
- a susogó hangoknál (s, zs, cs)
- az r hang kiejtésében figyelhetőek meg.

Az iskolás korban fennmaradó pöszeség nehezítheti az olvasás-írás optimális elsajátítását. Súlyosabb esetben zavarokhoz vezethet.

3.2 A pöszeség kiterjedtsége

Általános pöszeség (10 hang vagy több hangcsoport helytelen ejtése – Diffúz dyslalia)

Részleges pöszeség (1-1 hangra vagy hangcsoportra kiterjedő – Parciális dyslalia)

3.3 A pöszeség tünetek szerint

- Hangtorzítás (rossz képzési hely pl. interdentalis szigmatizmus)
- Hangcsere (pl. sapka – szapka = Paralália)
- Hangkihagyás (pl. alma – ama = Alália)

3.4 Organikus pöszeség

A szervezetben fennálló elváltozások, kóros státusz okozza a pöszeséget.

- Központi idegrendszeri elváltozások (centrális eredetű)
- Beszédszervek elváltozásai kiterjedhetnek az ajakra, a fogakra.

4. Orrhangzós beszéd (rinolália, rinofónia)

A nazális rezonancia kórosan megváltozik. A beszéd érthetősége nagymértékben romlik.

A száj és orrüreg közötti zárás nem biztosított. Orrhangzós színezetűvé válnak a szájhangok, csökkent a nazális színezet (m, n, ny, hangoknál).

5. Hadarás

A beszéd folyamatosságának súlyos zavara.

5.1 A hadarás jellemzői

- a rendkívüli gyorsaság,
- a hangok, szótagok kihagyása,
- pontatlan hangképzés, monotónia,
- szegényes szókincs,
- a személyiség sajátos elváltozása,
- kommunikációjuk megértése a beszédpartner számára nehézséget okoz.

6. Dadogás

A dadogás a beszéd összerendezettségének a zavara, amely:

- a ritmus és az ütem felbomlásában,
- a beszéd görcsös szaggatottságában jelentkezik.

A kommunikációs zavar kiterjed a beszéd valamennyi megnyilvánulására, érintve a kommunikáció minden területét, szereplőjét.

A szorongó gyermekek dadoghatnak. Általános jelenség, hogy a szülők idegesek, zaklatottak, a gyermeküket mindig siettetik...

7. Hangképzési zavarok (diszfónia)

A hangképzési zavarok a gége és a hangszalagok elégtelen működése vagy eltérése miatt kialakuló zavarok.

8. Említés szintjén a zavarokról

Napjainkban egyre gyakrabban hallani a diszlexiáról, diszgráfiáról, diszkalkuliáról. Már a kisgyermekek szülei is jelzik, ha gyermekük nem tudja, melyik a jobb keze, vagy fordítva írja le a nevét vagy a már ismert betűket. Fontos odafigyelnünk a jelekre, lényeges a megelőzés, valamint

hogy időben meg lehessen kezdeni a fejlesztést. Valós tény, egyre gyakrabban találkozunk „diszes” gyerekekkel, de egyre jobban ismerjük e zavarok természetét, hátterét, egyre hatékonyabban, mint több remek módszerrel javíthatunk a nehézségeiken.

- Diszlexia – A diszlexia súlyos olvasási zavar.
- Diszgráfia – Írászavar, melyre a rendezetlen, görcsös, hibás, nehezen olvasható írás, a szabálytalan betűalakítás a jellemző.
- Diszkalkulia – Specifikus számolási zavar.

9. Afázia

A nyelvnek olyan zavara, amely az anyanyelv teljes elsajátítása után az agy organikus sérülése következtében jön létre. (A bal agyfélteke körülhatárolt részeit érinti.)

Okai:

- agyvérzés, agyi infarktus,
- baleset utáni állapot,
- tumorok.

Az afáziás beteg számára nehézséget okoz a gondolatok szóban vagy írásban történő kifejezése, megértése.

10. Logopédus az óvodában, iskolában

A statisztikák azt mutatják, hogy folyamatosan nő a beszédhibás gyermekek száma.

- gyenge a beszédértése,
- szókincs a megfelelő szint alatt marad,
- tanulási nehézségekkel küzd,
- később az olvasás és az írás terén is,
- sikertelen a nyelvtani szabályok értelmezése.

11. A beszédészlelés és beszédmegértés

Egy felmérés alapján a mai gyermekeknek (nem csak beszédhibásaknak) 65%-nak van beszédészlelési, beszédmegértési problémájuk.

A beszédünk felgyorsult: *Ha gyorsan pörölnünk a gyermekkel, felét nem is érti!*

Alig van gyermek, aki pontosan tud szavakat ismételni: a szó végét elhagyja, pontatlanul ejti, komoly félrehallásaik vannak.

11.1 Differenciáló képesség

Nagy terület a differenciáló képesség problémája (örül – örül, szita – Zita, eke – ege).

Szóelőhívási, szókincs aktivizálási problémákat mutat, a szótagolási képesség zavart. Három szónál több szót megismételni, problémát jelent az óvodásoknak. A szövegértési nehézségeik később innen is erednek.

12. Artikuláció

A beszédfejlődés másik területe az artikulációs bázis.

A beszédszervek (ajak, szájter, fogazat, izomzat) mind befolyásolják a beszéd képességét.

- ép hallás
- ép idegrendszer
- beszélő környezet

Ha ezek közül bármelyik sérül, már nem megfelelően alakul a beszéd.

Milyenek a feltételek? A beszédszervek olyanok, amilyenek..., de a gyerekek keveset rágnak, és az édesség tönkreteszi a fogakat. Ezzel rásegítenek az amúgy is rosszabb feltételekkel induló beszédnehézségekre.

13. Az állandó zaj hatása

A háttértévezés, halláskárosodást okozhat. A gyerekek, felnőttek túlkiabálják egymást, ami jellemző az óvodákra, iskolai csoportokra, az otthoni környezetre, jellemző a fülhallgatók, telefonok stb. használata. Következésként megjelenhet a diszfóniás hangadás, ahol rekedten beszél a gyermek, kidüllednek a nyaki erek, a hangszalagok megvastagodnak, esetleg csomók jelennek meg.

14. A gyermeki fejlődés feltétele

Fontos a hangok és szavak pontos ejtése és a gyermek korának megfelelő minőségű beszéd.

A jó nyelvi minta. Ebben a korban a csend a legértékesebb, a bensőséges percek, a felolvasott esti mese. A gyermeki fejlődés feltétele még a kipihent éjszaka és a reggelizés.

15. Iskolakezdés

Az „iskolás élet” nagy kihívás a gyermeknek! A gyermekek életében jelentős változás történik: iskolai időbeosztásra való átállás, háttérbe szorul a fáradékonysága, az új élethelyzet izgalmi és terhei kihívást jelentenek. Fontos, hogy a gyermek készüljön arra, hogy iskolás lesz!

15.1 Elsietett iskolakezdés

A túl korai iskolakezdés kudarokat szül! Újabb és újabb sikertelenség éri a gyermeket, ezek kedvezőtlenül befolyásolják haladását, magatartási problémákat okozhatnak. A kezdeti nehézségek kihatnak a gyermek tanuláshoz való viszonyára, egész életére.

15.2 Az iskolaérettség

Az iskolaérettség összetett fogalom, a gyermek egész személyiségének fejlettségét foglalja magában.

- testileg,
- pszichés és
- szociális szempontból alkalmasnak kell lennie, az iskolai élet MEGKEZDÉSÉRE!

15.3 Az iskolaéretlenség megfigyelhető tünetei

A beszéd alaki és tartalmi zavara, a beszédészlelési és megértési folyamatok zavara.

A megfelelő nyelvi fejlettség az iskolában való megfelelés egyik alapja.

- ép nyelvhasználat,
- a gazdag szókincs,
- a megfelelő kifejezőkészség és
- a tiszta artikuláció elengedhetetlen feltétele az írás- olvasás elsajátításának.

15.4 Anyanyelvi fejlettségi szint elmaradásai

- Az iskolaérett gyermek képes gondolatait bővített, összetett mondatokban kifejezni.
- Ahol keveset mesélnek, beszélgetnek, a gyermek kifejezőkészsége, nyelvi megnyilvánulásai is szegényesek lesznek.
- A televízió gyors információáramlása nem alkalmas arra, hogy a gyermek nyelvi készségét fejlessze!

15.5 Anyanyelvi megsegítésre szorul a gyermek, ha...

- szegényes beszédprodukción jellemzi, legfeljebb egyszerű, tömondatokat alkot,
- nehézkes mondatalkotási készség, eseményképről csak felsorolást tud adni,
- beszélgetést nem tud folytatni, illetve nem tud abba bekapcsolódni.
- Grammatikai fejletlenség, jellemző a morfológiai szabályrendszer zavara.
- Hibázik pl. a szórendben, a ragozásban, az alany-állítmány egyeztetésénél, a toldalékolásban. pl. Lók vannak az istállóba.

16. Hol és miben kell segítenünk?

Gestalt-látás zavara

- Nehézséget jelent a gyermeknek egy eseményképről kiemelt képrészlet megkeresése az alapképen (rész-egész) a megadott szempont szerinti csoportosítás.
- Alak-háttér diszkrimináció (kiválasztás).
- Szín, irány, nagyság, mennyiség szerint nem tud csoportosítani,
  - * A logikai készletből a lyukas formák kiválogatása.
  - * Egyszerre több szempontú csoportosítás nehézsége.

Ha egyidejűleg több szempontra kell a gyermeknek figyelnie, akkor ez nehezen megoldható a számára, pl. a logikai készletből a kicsi, nem lyukas háromszögek kikeresése.

A motorium zavarai

Diszharmonikus mozgás és ritmuszavarok

A mozgás, járás ritmusa adja meg a későbbi olvasás ritmusát is.

Járás – lépcsőzés

A gyermek nem tud váltott lábbal lépcsőn menni, vagy nem tud hátrafelé járni.

Gyakori egyensúlyzavarra utaló jelek

→ a gyermek gyakran elesik, lábai összeakadnak, futásnál társainak ütközik.

Finommotorika koordináció

A kezek harmonikus, kifinomult, összehangolt működése, amely feltételezi a nagymozgások összerendezettségét is.

Vizuomotoros koordináció

Gyakori tünet: a gyermek keze ügyetlen varrásnál, fűzésnél, gombolásnál, vágásnál, vonalvezetésnél. A kreatív manipulálás alapozza meg a megfelelő nyomatékot és betűméretet, a jó sortávot!

A testséma zavarai

A testséma fejlesztés célja: segítse a gyermek önmegismerését, a saját magáról alkotott kép minél teljesebb felépítését. A síkban való tájékozódás előfeltétele a saját testről való megfelelő tudás. Az olvasás-írás elsajátításában fontos, hogy a gyermek milyen ismeretekkel rendelkezik magáról. Az irányokkal és azok nyelvi megfelelőjével is tisztában kell lennie.

Laterális dominancia

Az elsődleges dominancia 4-6 éves korban alakul ki, amely az idegrendszer érésevel még változhat. Az idegrendszer működése szempontjából kedvező az egyoldali szem-kéz-láb dominancia.

Keresztezett dominancia

Éretlen idegrendszeri működésre utal. Mikor a domináns fül, szem, kéz, láb nem azonos oldalon van. Kétkezesség – a pszichomotoros egyensúly szempontjából kedvezőtlen, mert a mozgások összerendezettsége megkívánja az egyik oldali dominanciát.

Szerialitás – sorrendiség

A beszéd, a nyelv, az olvasás, írás megtanulásához elengedhetetlen a sorrendiség észlelésének megfelelő működése. Ez nem választható el a mozgásos, a látási, ill. a hallási észlelés területeitől.

Tájékozódás

A jó időbeli tájékozódás teszi lehetővé, hogy helyesen tudja érzékelni a gyermek az idő múlását, és ezt nyelvileg ki tudja fejezni.

A figyelmi funkciók zavarai

- Szórt figyelem, gyenge a koncentrációképesége,
- könnyű a figyelem elterelhetősége,
- a gyermek figyelme nehezen rögzíthető,
- szándékos figyelme, feladattartása nem kialakult,
- képtelen tartós tevékenységre,
- munkatempója kapkodó.

Irodalom

Fehérné Kovács Zsuzsa (2001): Beszédben akadályozottság. In: Mesterházi Zsuzsa (szerk.): *Gyógypedagógiai Lexikon*. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola, Budapest.

Fehérné Kovács Zsuzsa (2013): A logopédiai tevékenység tartalmi dominanciáinak változása a hang-, beszéd- és nyelvi zavarok gyógypedagógiája területén. *Gyógypedagógiai Szemle*, Emlékkötet Gordosné dr. Szabó Anna tiszteletére.

Salné (szerk. 2004): Logopédia. Sulinova, Pilisborosjenő. Elektronikus letöltés: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/logopedia_w2.pdf

Schmidtné Balás Eszter (2004): *Képes könyv a dadogásról és más dolgokról*. Közhasznú Alapítvány a Dadogókért, Budapest.

Wikipédia: *Logopédia*. Elektronikus elérhetőség: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Logop%C3%A9dia>

Marosits Istvánné (2011): *Testvérbetűk*. Logopédia Kiadó, Budapest.

Pléh Csaba (2013): *A lélek és a nyelv*. Pont Kiadó, Budapest.

Radicsné Szerencsés Terézia (2008): *Minőségi munka a tanítási órákon*. Módszerek a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez. APC - Stúdió, Gyula.

Tóth Erika Katalin (2014): *Ez a beszéd! Beszédhibák javítása gyermek- és felnőttkorban*. Saxum Kiadó Kft, Budapest.

Feladatgyűjtemények, logopédiai segédanyagok

Ambrus Noémi, Gulyás Gabriella (2011): *Hangadó - Foglalkoztató füzet az S, Zs, Cs hangok gyakorlásához*. Csicssergő Kiadó, Budapest.

Ambrus Noémi, Gulyás Gabriella (2011): *Hangadó - Foglalkoztató füzet a Sz, Z, C hangok gyakorlásához*. Csicssergő Kiadó, Budapest.

Ambrus Noémi, Gulyás Gabriella (2014): *Hangadó - Foglalkoztató füzet a Ty, Gy, Ny hangok gyakorlásához*. Csicssergő Kiadó, Budapest.

Bittera Tiborné és Juhász Ágnes (2005): *Én is tudok beszélni 1*. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest.

Borsosné Horváth Eszter, Vígvári Józsefné (2014): *Hang - Játék - Tár Komplex beszéd- és nyelvfejlesztő program 3-7 éveseknek, részképességgzavarral küzdő gyermekeknek is*. Novum Kiadó, Budapest.

Bozsikné Vig Marianna, Tariné Beregi Judit és Gonda Szilvia (2009, szerk.): *Fejlesztő tervek gyűjteménye 1-2*. BAZ Megyei Pedagógiai Szakmai, Szakszolgálati és Közművelődési Intézet, Miskolc.

Csabay Katalin: (2004): *Lexi* Tankönyvcsalád. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Csobothné Hegedűs Mária (2009): [Feladatgyűjtemény az anyanyelvi gondolkodás fejlesztésére](#). Székesfehérvár

Csonkáné Polgárdi Veronika (2003): *Számolás 1*. Logopédiai kiadó, Budapest.

Gósy Mária (2005): *A beszédészlelés és beszédmegértés fejlesztése iskoláskorban. Szülők számára*. Nikol Kkt., Budapest.

Gósy Mária (2009): *A beszédészlelés és beszédmegértés fejlesztése óvodáskorban*. Nikol Kkt., Budapest.

Huba Judit (2014): *Logopédiai mesék*. Ciceró Könyvstúdió, Budapest.

Jenei Gábor (2001): *A hangok birodalma*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Kiss Andrea (2014): *Szöveggyűjtemény beszédtechnikát tanulóknak*. Beszédgyógyítás Bt. Budapest.

Korompai Istvánné (2005): [Cserebere 1-4](#). Logopédia Kiadó, Budapest

Kovács Jolán (2014): *Légző ábécé*. Pont Kiadó, Budapest.

Kuncz Eszter (2007): [A Meixner-féle szókincs-, szótanulás-vizsgálat bemutatása, alkalmazásának lehetőségei](#). Fogyatékos személyek esélyegyenlőségéért Közalapítvány, Budapest.

[Laczik, Gereben, Vinczéné Bíró Etelka](#) (2011): *Én is tudok beszélni 3*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

László M. Ágnes (2009): *Beszédértés letölthető hanganyaggal*. FIMOTA füzetek, Budapest.

László M. Ágnes (2011): *Beszédészlelés (CD melléklettel)*. FIMOTA füzetek, Budapest.

László M. Ágnes (2013): *Auditív észlelés letölthető hanganyaggal*. FIMOTA füzetek, Budapest.

Meixner Ildikó (2004): *Játékház*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Schwalmné Navratil Katalin (2008): *Kis beszédbarát*. Novum Kft. Szeged.

Sósné Pintye Mária, Fehérné Kovács Zsuzsa (2010): *Játsszunk beszédet!* Central Média csoport Zrt., Budapest.

Szautner Jánosné Szigeti Gizella (2006): *A tanulási zavarok korrekciója kisiskolásoknak I-IV*. Marketing Műhely.